

המצפון הרע

מעולם לא נשמע גיגומו של המצפון הרע בישראל בצורה כה צורמנית כמו שנשי מע השבוע מפי נעריהחצר של דודי בן גוריון.

האובורבר הלונדוני הוא, אולי, השבועון המוכר ביותר בעולם. השבוע פירסם ידועה יבשה: שגרמניה המערבית מכרה ל-פורטוגל כמות גדולה של סטנים ישראליים, שנועדו לשימוש באנגולה (ראה הנידון).

אפשר היה להניח כי ידיעה מחרידה כזאת, שיש בה כדי להרוס את שארית העמדות של ישראל באפריקה השחורה, תקפיץ את מנהיגי ישראל ותציא מפייהם הכחשה מיידית ובלתימסתתרת. דבר זה לא בא.

במשך שלושה ימים ארוכים גימגמו והימיו הם מחנה הבטחוניסטים. שמעון פרס עזימו, מלך סחריהנשק הישראלים וגיבורן של כמה שערוריותנשק עגומות קודמות, הודיע כי אין לישראל הרשות להתערב במכירתהנשק של גרמניה, מאחר שישראל מכרה לגרמניה את הנשק ללא כל תנאי המגביל את מכירתו הלאה.

נוסח הודעה זו לא השאיר כל ספק: פרס עצמו האמין כי הידיעה נכונה.

ומאחר שאין סודות רבים בחוגי סחריה הנשק בעולם, הספיק דבר זה כשלעצמו כדי לאמת את ידיעת אובורבר.

מושה דיין הגרמני. ביום השלישי של השערוריה נתברר לצמרת מפא"י כי פרס הכניסה הפעם לבוץ מסוכן. ריגשי הסלידה הספונטאניים, שהקיפו גם את שורות צה"ל, היו גלויים לכל עין. כמה מפלגות, ובראשן ש"ס, נערכו להתקפה כללית על מפא"י. היה צורך במשהו מוצק יותר מן הגימגום הנוכחי של פרס.

ראשי המדינה היו עסוקים בטיוולים. מן הארץ נעדרו ראשיהמשלה ושריהבטחון, סגן שרהבטחון, מנהל משרדהבטחון ושרת החוץ, אך היה בכך גם יתרון. כי בהיותו בחוץ לארץ, היה קל יותר לפרס להשיג הכחשה גרמנית. אומנם לא היתה זאת הכחשה של משרדהבטחון הגרמני, המעורבת בפרשה, אלא של משרדהחוץ. היא היתה סתמית ובלתימשכנעת.

אילו רצו הגרמנים להודות כי סיפקו נשק לרצועההעם באנגולה, היו מוכרים להם מלכתחילה נשק גרמני, ולא נשק ישראלי. מלבד זאת, דומה משרדהחוץ הגרמני ל משרד החוץ הישראלי — אין לו מושג על מעשי משרדהבטחון, בו שולט משה דיין הגרמני, פראנץ יוזף שטראוס.

לוי אשכול היה זהיר יותר. כאשר התייצב לפני הנריס הגנרלים, לא הכחיש את העסקה באופן מוחלט, הסתפק בקביעה כי "אין אימות לידיעה", הוא לא פירט כיצד ניסה להשיג "אימות", פרט לפניה לאותם הגורמים שהיו מעוניינים בטישטוש.

תבע מרדכי בנטוב בו במקום: על שמעון פרס להתפטר!

צירוף של מוקרים. בינתיים נזכרו נעריהחצר בכלל הישן: "אם אין לך מה להגיד, צעקו!" למחרת היום החלו כתלביבי "יוניטט פרס" בכל העיתונים להשמיע מנגינה חדשה: הן נאצים בקאהיר המציאו את העניין, כדי להשחיר את פני ישראל באפריקה. לא הובא אף שמץ של הוכחה לכך, אך הגירסה קרמה עור וגידים מרגע לרגע. בעלי דמיון מפותח המציאו קשרים נסתרים ומסועפים בין הנאצים בקאהיר ובליסבון, דרך מאדריד, חיברו רומאן בלשים מרתק.

באותו יום באה ידיעה אחרת, שהופרחה עליידי אנשי פרס כדי להזים את הידיעה המקורית. השופעתה היתה הפוכה. "פעמיים ביקשה פורטוגל נשק מישראל ולא נענה תהי" נאמר בה. "במשך השנה האחרונה, מאז מרדת האוניה סאנטה מאריה והמהורמות באנגולה, פנתה ממשלת פורטוגל פעמיים אל הקונסול הישראלי בליסבון בבקשה רשמית לספק לה עושים ומרגמות. אך בשני המקרים נדחו הבקשות מיידית".

ידיעה זו הוסיפה את החוליה האחרונה. בסוף השבוע, אחרי כל ההכחשות, היו שלוש עובדות ברורות ובלתימוכחשות: שפורטוגל אומנם ביקשה עושים מישראל, שישראל מכרה עושים לגרמניה, מב

• בעתונות הבלתימיקצועית, בבריטניה, רגילים לקרוא לכל דגמי התתמיקלטים ב"שם סטנים".

בגוריון עם האמרשירד כמו לנדוניק בינלאומי

בקושי להחלפת ברכות וחחודעת על מזג האוויר. ידוע כתב הארץ המוכר, רוברט חולטש: "כאשר נשאל (בגוריון) האם הוא שבערצון משיתוחיו בלונדון, השיב סתם מות, בפנים קפואות: פחות או יותר".

סיכום עזותני. מנוחת עור יותר היתה הפגישה עם וינסטון צ'רציל הוקן, השומע בקושי, ושהקציב לבגוריון 20 דקות על כוס תה. צ'רציל נהג בו כבטרדן, המבקש לעשות לעצמו פירסומת על חשבונו. מה שקרה ב-20 דקות אלה הונצח עליידי כתבי מפא"י. בין השאר:

● אמר צ'רציל כי היה תמיד ציוני, וענה לו בגוריון ש"יכנס להיסטוריה כי אחד מאלה שעזרו להקמת המדינה." היתה זאת מחמאה מפוקפקת לאדם שחסס את גבולות הארץ וביצע את הספר הלכן בשעה שהושמדו שישה מיליון יהודים. לדברי התרי בע במשפט אייכמן, גרמה השמדה זו למדינת ישראל נזק שלא יתוקן לעולם.

● הזכיר צ'רציל מאמר שכתב לפני שנים על משה רבנו, והבטיח לבגוריון, לפי בקשתו, להמציא לו העתק. בגוריון הסביר לו את דעותיו התנכיות.

● הצביע צ'רציל על התצלומים הרבים שעיתרו את החדר, והעלה זיכרונות מפגישותיו עם האישים המצולמים בהם.

● הטיף בגוריון לצ'רציל נגד עישון הסיגרים, והסביר לצ'רציל מדוע אינו שותה ויסקי.

הסיכום העזותני של בגוריון: "אני סבור כי שינוי שבענו נחת מפגישתנו זה עם זה".

לאחר מכן, בפני עתונאים ישראליים, הודה בגוריון כי היה זה הוא שהתקעש ל"בקר אצל צ'רציל".

הסביר בגוריון: "אחרי הכל הרי הוא אחד האנשים הגדולים בדורנו".

רקע של ירידות. כדי להוכיח לבוחר הישראלי את מעמדו כחכם וכאישמדע, בילה בגוריון את סוףהשבוע בעיריהאורניברסיטה איכספורד. היא קיווה כי השלב הסופי של הביקור, יהיה פחות מביש.

ואומנם פאריס, העייפה לאחר ביקוריהם הממלכתיים של הנשיא קנדי והמלך הבלגי שם, לא טרחה לערוך קבלתפנים ממלכתית דומה לראש ממשלת ישראל. אולם יתכן כי דהיגול שמח לקבל את הישראלי ברגע זה, בו הגיע המשאיהמתן האלגיירי למבוי כימעט סתום. כמו תמיד, היה בגוריון רצוי כמקלחובלים נגד הערבים.

כאילו כדי להבליט רקע זה, הגיע בגוריון לפאריס באותו יום בו ערכה המחמת רת האלגיירית שורה של התקפות נועזות בעיר זו, ניהלה קרבותרחוב שנמשכו לילה שלם. כל עוד נמשכות יריות אלה, יהיה ראש-הממשלה הישראלי רצוי בעיר האורות.

יחסים מרחביים רצח בנושקה

בכואו לארצות-הברית, שמע דודי בן גוריון בשורתאיוב: מגיו וגמור עם הנשיא קנדי להביא לפיתרון עצייתהפליטים. עד כה האמינה ממשלת ישראל שבעיית המרחב מופיעה בתחתית הרשימה של בעיות הממשלה האמריקאית החדשה. אולם בינתיים ספג קנדי שתי תבוסות אישיות מאירות, בקובה ובלאוס. הוא זקוק במהרה לניצחון כלשהו, הגיע למסקנה כי השטח המבטיח ביותר הוא המרחב הערבי.

מזה כמה חודשים נמצאת ברית-המועצות בירידה מתמדת במרחב. בעיראק קיבלה הדיקטטורה של עבד אל-כרים קאסם צביון ימני מובהק. שיחות אויאי חזוקה לא מעמדו של הנשיא בורגיבה הפרמערבי בתוניס. ולאחרונה התקררו יחסי ברית-המועצות עם גמאל עבד אלנאצר.

השבוע יצאה העתונות הסובייטית להתקפה מוחצת על נשיא רע"ם, בגלל רצח מנהיג קומוניסטי לבנוני בכלא סוריה. עבד אלנאצר הושווה לציומבה, רוצחו של לומובה. קא-היר, השיבה בהתקפות נרגזות משלה. אין ספק שממשלת רע"ם הביאה להחרפה זו בכוחה, כדי לאפשר התקרבות לארצות-הברית.

250 ארץ לישראל. הנשיא קנדי גוואש מן האפשרות להחזיר את ההגמוניה המערבית במרחב. אולם הוא מקוה שיעלה בידו לטפח במרחב ניטראליזם בעל גוון אנטי-סובייטי. תמורת זאת הוא מוכן לשלם מחיר יקר, לחזק את חזונו של עבד אלנאצר. המיכשול: מדיניותהפליטים הישראלית.

על כן ניצל קנדי את שיחתו עם בגוריון כדי לגלות לו בסוד תוכנית אמריקאית: חזרת רבע ממספר ההפליטים (בין 200 ו-250 אלף) לישראל.

● קליטת רבע שני בארצות-הברית ו מדינות מערביות אחרות, יישוב המחצית השנייה בארצות-ערב.

קרו זה ערך פוליטי כלשהוא. יתכן שאדם אחר היה מוכר לבוא לביקור כזה, כנגב בלילה. אולם בגוריון לא היה יכול להרשות לעצמו לחוס על כבוד ישראל. הוא היה זקוק לכותרת בעתונים הישראליים. השר היה עסוק. הפגישה עם קנדי ערכה שעה 22 דקות, וכתב הומוריסטי ציין כי "בניגוד לשיחות בגוריון איינר הואר בשנת 1960, היא לא היתה בעיקרה מנוולוג בגוריוני". בגוריון נתן גם ל"מארחו הצעיר לפתוח את הפה. דושיח זה הסתיים בתקרית דיפלומאטית בלתינעימה (ראה להלן).

נראה כי השיחה עם קנדי משאר האמריקאים את החשק לשיחות נוספות. שר החוץ, דין ראסק, ביטל את פגישתו שלו עם בגוריון, באמתלה שרצח הרודן הדי מיינקאני טרוחיליו מעסיק אותו. היתה זאת טייתלחית מדינת ישראל.

לעומת זאת זכה בגוריון לשיחה קצרה עם המושל הניוירקי, גלסון רוקפלר, שמספר בוחריו היהודיים עולה על מספר הבוחרים היהודיים של בגוריון. פגישתו עם דאג האמרשילד הצטמצמה לתחום הי איובות הפורמאליות.

"הוא פשוט בא..." בלונדון ירד המדחום בכמה מעלות נוספות.

כסף אם בכלל היה זה מן הסעם הטוב שראש ממשלת ישראל יבקר בבריטניה דחקא שבוע בו נתגלתה במשפט אייכמן האחריות האיומה של הבריטים להשגדת המיליונים שני בנישיחיו של בגוריון היו שותפים לפשע זה: הארולד מקמילן, ראש הממשלה, היה מזכיר משרדהמושבות שתירץ בשעתו את הסירוב להציל את נוסעי האוניה סטרור מה, אשר טבעו כתוצאה מכך, ואילו צ'רציל עמד בראש הממשלה שהכשילה את שליחות באנד וסירבה להפציץ את משרפות אושוויץ.

הדבר לא הפריע לבגוריון. גם לא הפריע לו שהוברים הרשמים בבריטניה הסתייגו מביקורו בצורה המעליבה ביותר. כאשר נשאל דובר משרדהחוץ הבריטי על הביקור, השיב: "כידוע לכם נמצא בגוריון בביקור פרטי בבריטניה. אני מבין שבתו וחתנו מתגוררים בלונדון, והוא פשוט בא להתראות אתם." היתה זו טייתלחית נוספת.

השיחה עם שרהחוץ הבריטי ארכה 45 דקות בלבד. השיחה עם מקמילן היתה קצרה עוד יותר - 35 דקות המסיפיקות

לי לכלול בחוזה את התנאי הרגיל האוסר את מכירתו הלאה, ששבועון אחראי ביותר הודיע מליסבון כי עווים אלה אומנם הגיעו, דרך גרמניה, לפורטוגל. לעומת צירוףמיקרים משכנע זה, היו כל ההכחות חסרותערך, גם הטרחת "הנאצים בקאהיר", שכבר גויסו כמה פעמים להצלת בגוריון ונעריהחצרו, לא יכלו לעזור במיקרה זה.

ראש הממשלה מדיניות של נידוד

לפי הידיעות המפורקות שפורסמו בישאל, בהתימת הכתבים הצמודים, היה זה מסעניצחון, שיא חדש בקאריירה של דודי בגוריון. לפי הדו"חות הפרטיים, שלא פורסמו, היה זה מסע של ביונות. מדינת ישראל הופיעה לעיני העולם בדמותו של דוידק קשיש התופס בעלישם בדש מעילים, מצטלם בחברתם ומשוויץ בשמותיהם.

מי שיכול היה להימלט מפגישה עימי, עשה זאת. מי שנאלץ להיפגש, השתדל להמעיט את זמן הפגישה ואת חשיבותה. היחס האדיב ירד לעתים למינימום ההכרחי.

עסקן קטן הופיע. ההתחלה הקאודית עוד היתה ההגונה ביותר. שום מדינאי קאנדי לא ייחס ערך בלשהו לביקורו של בגוריון, ואישים קאנדיים לא התאפקו מלשאול את ידידיהם הישראליים בקול רם: "בשביל מה, בעצם, בא מר בגוריון?"

היתה זו שאלה ריטורית. הכל הבינו כי בגוריון בא כדי לעשות רושם על הבוחר הישראלי — וכי הוומן כדי לעזור לראש הממשלה, גיון דיפנביקר, לרכוש קולות יהודיים בבחירות הקרובות בקאנדה.

אך עבר ראשהממשלה את הגבול הבינילאומי, וכבר ירדה הטמפרטורה במידה ניכרת. הנשיא קנדי סירב לקבל את בגוריון בוואשינגטון — דבר שחייב טכס ממלכתי כלשהו. בגוריון בא לניוירק, נתקבל בשדההתעופה שם עליידי עסקן עירוי קטן. עם קנדי נפגש, כאילו באקראי, בחדר של ביתמלון. לפני כן הקפיד קנדי לשלוח איגרות לכל שליטי ערב. כדי להבייר להם כי בגוריון לא הוומן עליידי ממשלת ארצות-הברית, וכין אין ליחס לבי